

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЕИМ И ПРЕЗИДЕНТ КУКЭНЭ МУРАТЭ ИЮБИЛЕЙ ФЭШІ ФЭГУШІУАГЪ

Урысыем инароднэ артистэу Кукэнэ Муратэ итворческэ пчы-хъэзэхъэ бэмышлэу республикэм и Къэралыгъо филармоние щыкыуагъ. Муратэ ыныбжэ илээс 60 зэрэхъугъэр хагъэуэфы-кыгъ.

Адыгэ Республикэм и Прези-дентэу Тхьаклушынэ Аслъанэ юбилярым фэгущыуагъ. Адыге-им итеатральнэ искусствэ ихэ-хъоныгъэ Кукэнэ Муратэ илахышхо хишыхагъэу рес-публикэм ипащэ ылытагъ ыккы медалэу «Адыгеим и Щытху-зехъ» зыфилорэр фигъэщыуагъ. — Хэгъэгум иапшгъэрэ еджэ-

плэ анахъ дэгъухэм ащыщым те-атральнэ гъэсэныгъэ щызэбгъэ-гъотыгъэу илээс 30 хъугъэу Адыгэ къэралыгъо драмтеатрэм исценэ Іоф щыушлэ, классиче-скэ, джырэ драматургием япые-сэхэм роли 100-м ехъу дэгъоу къащыппыгъ, цыфхэм къа-фызэлупхырэ образхэр агу ре-хых, — хигъэуэфыкыгъ Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхьаклушынэ Аслъанэ юбилярым зыфигъазээ. — Лыгъэныгъэ зы-фэсшырэ Мурат Рэщыдэ ыккы, сыгу кыздеІэу сыпфэлъало спек-таклэхэмрэ филмхэмрэ роль гъэшлэгъонхэр джыри къащы-

ппышнэу, творческэ теклоньгъа-клэхэр уілэнэу!

Іофшлэн осэшхо кызырэ-фишыгъэм ыккы республикэм итворческэ интеллигенцие ре-нэу ыналэ кызырэтыригъэтырэм афэшл Кукэнэ Мурат респу-бликэм и Президент зэрэфэразэр рилуагъ.

Кукэнэ Муратэ илюбилей фэгъ-хыгъэ пчыхъэзэхъэм адыгэ эстрадэм ижъуагъохэм концерт къыщытыгъ, актер цырылор зы-хэлэжъгъэ театральнэ номер-хэри мыщ къыщыгъэлэгъуагъэх.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-кыулыкъу

ИМЭФЭКІ ЕХЪУЛІЭУ

Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо Совет — Хасэм социальнэ политикэмкІэ, псауныгъэм икъэухъумэнкІэ ыккы ветеран-хэм ялофхэмкІэ и Комитет ит-хьаматэу Татьяна Петровам илюбилей мы мафэхэм хагъэу-нэфыкы.

АР-м и Президентэу Тхьа-клушынэ Аслъанэ юбилярым фигъэхыгъэ шлүфэс телеграм-мэм мырэушгъэу къыщелэ:

«Лыгъэныгъэ зыфэсшырэ Татьяна Михаил ыпхъур!

Уилюбилей шлагъо пае гуфэ-бэныгъэ хэлэу сыпфэгущыло!

Илээсыбэ хъугъэ шхъэкІафэ зыфашшырэ политикэу гухэлъ гъэнэфагъэм чанэу фэклорэ цыфэу уэрэщыгъыр зысшырэр, уигуетыныгъэ, уілэпэлэсэны-гъэ, уигуфэбагъэ цыфхэм алыбгъэлэсын зэрэпэлэкІы-рэм апае лыгъэныгъэ ин кыпфэсшы.

АР-м и Къэралыгъо Совет —

Хасэм Іоф зэрэщыппшлэрэ шыкІэр республикэ гупсэм кыу-лыкъу зэрэфэхын фаем ищысэ шлагъу, Іофэу узфэгъэзагъэмкІэ пшгъэдэкІыжъ ин зэрэпхырэр икыу зэхэппшыкІызэ, пфэлъэ-кыштыр зэкІэ ошлэ».

Цыфхэм япсауныгъэ икъэу-хъумэнкІэ, республикэм исхэм ящылаклэ нахышлэу шыгъэ-нымкІэ законопроектхэм язэ-хэгъэуцон Татьяна Петро-вар чанэу зэрэхэлэжъэрэм Тхьаклушынэ Аслъан осэшхо фишыгъ.

«Сыгу кыздеІэу сыпфэлъало республикэм ис цыфхэм яфе-дэ зыхэлъ Іофым гъэхъэгъагъэхэр щыппшыныхъу, псауныгъэ пытэ, насып, щыІэкІэшлэ о пшхъэкІэ ыккы зэкІэ кыпппэблагъэхэм шъуілэнэу шъуфэсІо», — къыщелэ республикэм ипащэ ишлүфэс телеграммэ.

Адыгэ Республикэм и Президент ипресс-кыулыкъу

Бобслей. Олимпиадэ джэгунхэр

МЫЕКЪОПЭ ПШЪАШЪЭМ ТЕГЪЭГУГЪЭ

Кымыфэ Олимпиадэ джэ-гунхэу Канадэ щыклорэмэ Мыекъуапэ щаплугъэ пшгъа-шгъэу Елена Доронинаяр ахэ-лажъэ. Урысые Федерацием бобслеимкІэ ихэщыппыкыгъэ командэ ар хэт.

Елена Доронинаяр атлетикэ псынклэмкІэ спортым имастер. Пэрыохъухэр кызырэнэкІыхъээ метрэ 400-р кызычтым, Адыгэ Республикэм ирекорд ыгъэуцугъ. Аужырэ илээсхэм Москва ще-джагъ, бобслеим пышгъэ хъугъэ, спортымкІэ дунээ класс зыІэ мастер. Ятэу Анатолийрэ янэу Натальерэ Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкІэ иинститут икІэ-лэегъаджэх, шлэныгъэлэжых. 2009-рэ илээсым Елена Доро-нинаяр педагогикэ шлэны-гъэхэмкІэ кандидат хъугъэ. Дис-сертациер Мыекъуапэ кышши-ухъумагъ.

— Еленэ тиспорт еджаплэ щеджэщыгъ, — еІо АР-м шлэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ и СДЮСШОР идиректорэу ХьакІэмызэ Аслъан. — Атлети-

кэ псынклэмкІэ Адыгеим ире-кордхэр ыгъэуцугъэх. Яни, яти дэгъоу сэшлэх, цыфшылэх.

Олимпиадэм бобслеимкІэ мэзаем и 24-м щыклогъэ зэнэ-кыокъухэм Е. Доронинаяр Ана-стасия Скукина итгусэу ахэ-лэжъагъ. Апэрэ злүклэгъухэм я 12-рэ чыплэр къащыдихи, фи-налым хэфагъ. Тиспортсменкэ-хэм кІэух зэнэкыокъухэм гъэ-хъагъэхэр ащашыныхъу афэтэлэ.

Бобслеир спорт лэпкэ анахъ къынмэ, лыгъэ шъыпкээ зищыкІагъэмэ ащыщ. Еленэ Адыгэ Республикэр спортышхом нахышлоу щаригъашлэ шлоигъу, зэкІэ фэгумэкІырэмэ сэлэм фабэ къарехыжы.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Сурэтым итхэр: Анатолий Доронинаяр, Елена Дорони-наяр, ХьакІэмызэ Аслъан.

АДЫГЭ РЕСПУБЛИКЭМ И КЪЭРАЛЫГЪО СОВЕТ — ХАСЭМ ИУНАШЪУ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2007-рэ илээсым мэзаем и 28-м ышыгъэ унашъоу N 353-ГС-р зытетэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илыкІохэу Адыгэ Республикэм и Конституционнэ комиссие хэтхэм яхылагъ» зыфилорэм зэхъокыныгъэ фэшлыгъэным фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэра-лыгъо Совет — Хасэм унашгъо ышыгъ:

1. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2007-рэ илээсым мэзаем и 28-м ышыгъэ унашъоу N 353-ГС-р зытетэу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм илыкІохэу Адыгэ Республикэм и Конституцион-нэ комиссие хэтхэм яхылагъ» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Ведомостьхэр, 2007, N 13; 2008, N 32) зэхъокыныгъэ фэшлы-гъэнэу, а 1-рэ пунктым ия 5-рэ

подпункт мыщ тетэу къэты-гъэнэу:

«5) Г.Я. Орловар — Адыгэ Рес-публикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм законодательствэмкІэ, законностымкІэ ыккы чыплэ зыгъэлорышлэжыным иІофы-гъохэмкІэ икомитет итхьамат».

2. Заштэрэ мафэм щегъэ-жъагъэу мы унашгъом кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Анатолий ИВАНОВ

кы. Мыекъуапэ, мэзаем и 17, 2010-рэ илээс N 1366-ГС

ЗЭХЪОКІНЫГЪЭХЭМ АДИШТЭУ

Лэпкэ проектэу «Гъэсэ-ныгъ» зыфилорэм кыды-хэлъытагъэу Адыгеим иму-ниципальнэ образованиехэм Іоф ащызышлэрэ бухгалтер-экономистхэр зыхэлэжъэ-гъэхэ семинар шлэныгъэхэм защыхагъэхорэ Адыгэ рес-публикэ институтым ты-гъуасэ щыкІуагъ.

АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэ-ныгъэмрэкІэ и Министерствэ экономикэмкІэ иотдел иконо-

мист шхъалэу Гышц Сусаннэ тызэрэщыгъэгъозагъэмкІэ, клэлэцІыкІу ыгышлэхэм, клас-схэм япащэхэм, сенаушыгъэ зыхэлъ ныбжыкІэхэм, клэ-лэегъэджэ анахъ дэгъухэм, нэмыкІхэм ІэпыІэгъу афэхъу-гъэным пае федеральнэ гупчэм кытІупшырэ ахышэр муницип-пальнэ образованиехэм зэра-гъефадагъэр уплэкІугъэным, зэфэхысыжъ тэрэзхэр шлы-гъэнхэм Іофтхьабзэр афэлэ-

рышлэнэу ары зэрагъэнэфагъэр. Джащ фэдэу мы аужырэ уах-тэм гъэсэныгъэм исистемэ зэхъокыныгъэу фэхъухэрэм адиштэу экономистхэм яІоф-шлэн зэрэзэхашэн фаер, анахъэу ахэм анаІэ зытырагъэ-тын фэе лэныкытохэр къэгъэ-нэфэгъэныр семинарым ипшгъэ-рылэ шхъаІ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр Іэишынэ Аслъан кытырихыгъ.

ДАХ-м илофыгъохэр

ЛЪЭПКЪ ШЭЖЬЫМ ЗЫКЪЫРАГЪЭИЭТЫ

Дунэе Адыгэ Хасэм игъэ-цэкIэкIо куп игъэкIотыгъэ зэхэсыгъоу илагъэр Налшык щыкIуагъ. Тыркуем, США-м, Иорданием, Европэм ихъгъэгъухэм, Санкт-Петербург, Краснодар краим, Адыгеим, Къэрэштэе-Шэрджэсым, Къэбэртэе-Бэлъкыарым, нэмыкI-хэми къарыкIыгъэхэр зэ-лукIэм хэлэжъагъэх.

Илэсыщым кыкIоцI ДАХ-р лъэпкъ Иофыгъо шъхьалэу зы-дэлэжъэштум фэгъэхьыгъэ про-граммэм игъэкIотыгъэу тегу-шылагъэх. Хэгъэхъонхэр ащ фашIынхэш, нэужым аштэнэу зэзэгъыгъэх. ДАХ-м исайт Ин-тернетым кышчызэлухыгъэным,

ДАХ-р зызэхашагъэр илэс 20 зэрэхъурэр мыгъэ зэрэхэ-гъэунэфыкIыштум, адыгъу ду-наим тетхэм лъэпкъ гүмэкIыгъоу ялэр хэгъэгоу зыщыпсэурэмэ ялэшъхъэтетхэм зэралъа-гъэлэсыштум, Урыс-Кавказ заор зауhyгъэр илэси 150-рэ зэрэ-хъурэм епхыгъэ Иофыгъохэу агъэцэкIэштхэм, 2014-рэ илэ-сым Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкIоштхэм адыгэ лъэ-кыыр зэрэхэлэжъэшт шыкIэм афэгъэхьыгъэу УФ-м и Прези-дентэу Дмитрий Медведевым фэтхэнхэу зэрэрахъуагъэм, адыгэмэ ятарихъ чIыгу Олим-пиадэр зыщызэхашэцIэ, культу-рэм епхыгъэ Иофыгъомэ тилэпкъ къазэрэхэщышт шыкIэм, ти-

лъэпкъ зиугъоижьыным, нэ-мыкIхэми атегушылагъэх.

Урыс-Кавказ заор зауhyгъэр жъоныгъуакIэм и 21-м хагъэу-нэфыкIы зыхукIэ, тичIыгу кы-ухъумэзэ зышъхъэ зыгъэ-тIылыгъэхэм адыгъу дунаим тетхэр а зы сыхъатым зы та-кыкIэ афэшъыгъонхэу Едыдж Мэмэт зэлукIэм кыхилъхьагъ, ащ зэкIэми кыдырагъэштатгъ. Дунаим тет адыгэхэр ащ нахь зэрипхыштхэу алытагъ.

ДАХ-м ипрезидентэу Ажъэ-кьо Къэншъаубый, Адыгеим икIыгъэхэ КIэрмыт Мухьдинэ, Едыдж Мэмэт, Хьэпгэе Арамбий, нэмыкIхэри зэхэхэм кышчы-гушылагъэх.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Пенсие системэр

АНАХЪ ДЭГЪОУ АЛЪЫТАГЪ

Урысые Федерацием Пен-сиехэмкIэ ифонд иофициальнэ сайт урысые интернет-зэнэ-кыокъоу «Дышгъэ сайт 2009»-рэ зыфилорэм номинациеу «Къэ-ралыгъо учреждениехэр» зы-филорэм текIоныгъэр кы-шчыдихыгъ. Журим хэтхэм ифэшъошэ уасэ кыфашIыгъ ПФР-м ипорталэу джырэ лъэ-хъаным диштэрэ технологи-хэм атегъэпсыкIыгъэм. Урысы-ем и Пенсие системэ зэхъокIы-ныгъэшхохэр зыщыфэхъурэ лъэхъаным ар кызыфагъэфедэ-зэ, ялофшIэнкIэ ящыкIэгъэ, зишIуагъэ кыякIышт къэбархэр ИофшIэлIэ зэфэшъхьафхэм ыкIи цIыфхэм кызылэкIагъэханхэ алыкIы.

УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд иофициальнэ интернет-сайт кIэм тегъэпсыкIыгъэу 2009-рэ илэ-сым Ионыгъом кызылэуахыгъ. Урысыер зэрэпсаоу кызы-лэуыгътэ, ащ иненкIубгъохэм ПФР-м икIутэмэ 82-м ялоф-

шIакIэ ехыылэгъэ къэбархэр кыхаутых. Мэзэ пчъагъэ хъугъэ къэралыгъо ведомствэхэм яин-формационнэ порталхэр зы-гъэфедэхэрэм азыфагу ПФР-м исайт» ихъэхэрэм япчъагъэкIэ пэрытныгъэр зылыгъыр. Анахь ашIогъэшIэгъонэу агъэфедэхэ-рэм ащышых едзыгъохэу «ЦIыфхэм ИофшIэн язытыхэ-рэр», «Страховой тынхэр», «Ва-лоризациер» зыфилохэрэр.

Къэлогъэн фае цIыфхэм ИофшIэн язытыхэрэм нахьыпэм хэбзэлэх зыкIэу атыштыгъэм ычIыпIэкIэ джы страховой тын-хэр ПенсиехэмкIэ фондым, шIокI зимылэ медицинэ ыкIи шIокI зимылэ социальнэ стра-хованиехэм яфондхэм арагъа-хъэу зэраулагъэр. Мыщ дэжым кышчылогъэн фае страховой тынхэр тэрэзэу кызыралыгътэ-хэрэр, фондхэм ябюджет-хэм зэрарагъахъэхэрэр ПФР-м ыкIи ащ ичIыпIэ органхэм зэрауплэкIухэрэр. Бухгалтер

къулыкъухэм яИофшIэн нахь кыафэгъэпсынкIэгъэным пае, ПФР-м исайт рагъэхьагъэх стра-ховой тынхэр алэкIэгъэхъэ-гъэнхэм ищыкIэгъэ докумен-тыкIэхэр зэрагъэхъазырхэрэм ехыылэгъэу игъо афалъэгъухэ-рэр, ПФР-м отчетхэр зэрэраты-хэрэ шыкIэр, бюджет класси-фикацием икодхэр, кIэкIэу къэпIон хъумэ, яИофшIэнкIэ ящыкIэгъэ къэбар пстэур.

Пстэуми апэрэ урысые ин-тернет-зэнэкыокъоу «Дышгъэ сайт» зыфилорэр 1997-рэ илэ-сым кышчыублагъэу зэхашэ. Илэс къэс жорим хагъахъэх интернет-сообществэм анахь цIэрыло цыхъугъэхэм ащышхэр. Джырэ лъэхъаным Урысыем сайтгъэпсынымкIэ анахь дэгъоу зыкышчызыгъэлъэгъуагъэхэр ахэм кыыхагъэщых. Тызыхэ-хъэгъэ илэсым зэнэкыокъум ифинал урысые сайтишгъэм ехъу хэлэжъэшт.

УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд

ПСЫР КЪИМЫУНЫМ ФЭШI...

Адыгэ Республикэм ошIэ-дэмышIэ Иофэу кыихъухъэ-хэрэр зыпштэхэкIэ, псыкIиуныр анахьыбэу кыыхэфэ ыкIи анахьыбэу зэрар къехьы. Ащ фэшI мы Иофыгъом зыщытегушылэгъэхэ зэхэсыгъо УФ-м и МЧС АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ щызэхашэгъагъ. ЦIыфхэр къэу-хъумэгъэнхэмкIэ ГъэIорышIапIэм ипашэу Абрэдж Къэп-лъанэ ащ тхьамэтагъор щызэрихьагъ.

Гъатхэм къэфэбэжъэу, осэу къушъхъэхэм ателъыр кыгъэ-жъумэ, псыхъо нэпкъхэм псыр къадэмыкIыным, зэрарэу кы-хьырэр нахь макIэ хъуным

афэшI илэсэу кыихьагъэм ана-хъэу анаIэ зытырагъэтышт Иофыгъохэм зэхэсыгъом хэлэжъа-гъэхэр атегушылагъэх. Иоф зэрашIэшт планэу агъэнэфагъэм

кышчыхагъэщыгъэхэм ащышых псыхъохэм, гидротехническэ псэуалъэхэм язытет зэпыу имылэу зэралъыплъэштхэр, ошIэ-дэмышIэу псыр нэпкъхэм къадэкIымэ зэрэпэуцужьышт-хэм зызэрэфагъэхъазыры-штыр, ащ пэлухъашт мылэкIур хэушъхьафыкIыгъэу алэкIэлын фаеу зэрэщытыр. Джаш фэдэу псыхъохэм адэт псыр кы-дэкIыным ишынагъо цыIэмэ е псыр кыиугъэмэ, цIыфхэр зэрэ-зекIоштхэм цагъэгъозэштых.

АР-м игидрометеогунчэ пэшIорыгъэшъэу зэригъэунэ-фыгъэмкIэ, псэу псыхъохэм мы уахътэм адэтыр макIэшгъ, ош-хэу жажэхэрэмрэ мэфэ фабэу къэкIоштхэмрэ ягъэ екIыштэп, псыр нэпкъхэм къадэкIыным нэсыштэп. Гъэмэфэ уахътэм псыхъохэм къарыкIоштум утегушылэнкIэ джыри жьы. Арэу щытми, мэзэ заулэр псынкIэу зэрэкIоштыр МЧС-м илофышIэхэм кыдалыгътэ, гъэ-мафэм псым ыкIуачIэ «кыгъэ-лэгъон» амал имылэным непэ зыфагъэхъазыры.

ХЪАЖЭКЪО Людмил. УФ-м и МЧС АР-мкIэ и ГъэIорышIапIэ иотдел испециалист.

ТЕМЫР КАВКАЗЫМ

«АФРИКАНСКЭ ЕМЫНЭР» КЪЯУЗЫГЪ

Краснодар краим и Гульке-вичскэ район «африканскэ емынэр» ща-гъэунэфыгъ. Мы субъектымкIэ Крыловской районыр ары апэу узыр кы-зыщегъагъэр. Вирусум кьо 77-рэ ащ щигъэ-лагъ. Мы пчъа-гъэр нахьыбэ мыхъуным, виру-сым зимыушъомбгъуным афэшI пстэумкIи кьо мини 4-м ехъу аукижыгъ. Къохэм узыр кы-зэряузыгъэм кыыхэкIэу район-хэм ащышхэм кьолыр ащыгъо-тыгъуае хъугъэ, къэбгъотырэми

лъэшэу ыуасэ дагъэкIоагъ. Краим икъэлэ шъхьалэ ар кынынэ-сыгъэоп, непэ ащ кьол килограм-мыр нахьыпэрэм фэдэу сомэ 200 — 250-кIэ кышчыпщэфын плэкIышт.

ЗЭЗЭГЪЫНЫГЪЭМ ЗЭДЫКIЭТХАГЪЭХ

Олимпиадэу непэ кIорэм икъэлэ шъхьалэу Ванкуверрэ 2014-рэ илэсым зыщыкIошт Шъачэрэ тапэкIэ зэкъошныгъэ азыфагу илэу зэрэздэлэжъэшт-хэм фэгъэхьыгъэ зэзэгъыныгъэм зэдыкIэтхагъэх. Краснодар кра-

имкIэ — апэрэ вице-гу-бернаторэу Хъатыу Джамболэтрэ Шъачэ имэрэу Анатолий Па-хомовымрэ, Канадэ ыльэныкыокIэ — пре-мьер-министрэу Гордон Кемпбеллэр Ванкувер имэрэу Грегор Роберт-сонрэ Иофтхьабзэм хэ-лэжъагъэх. Непэрэ Олим-пиадэм ибысымхэм машIоу ащ щызэхашэ-нагъэм (олимпийскэ фа-келым) техыгъэр Пшызэ шъо-лъыр илыкIохэм къаратыгъ. Ежъхэм канадцэхэр Шъачэ кы-рагъэблэгъагъэх. ТапэкIэ бгъуи-тIум официальнэ зэфыщытыкIэ зэрэздэрылэштыр мы зэзэгъы-ныгъэм къеушыхьаты.

ШЭЖЪ ПХЪЭМБГЪУ ЩАГЪЭУЦУГЪ

Хэгъэгъу зэошхом илэхъан фашист техакIохэр Темыр Кав-казым кызыехъэхэм, нэмыц бы-ракъыр къушъхъэу Эльбрус цагъэлэгъагъ. 1943-рэ илэсыр ары регионыр тидзэхэм шъха-фит зашIыжыгъагъэр. Тидзэ-кIолIэу ащ щызэуагъэхэм апае джырэблагъэ Эльбрус ШIэжъ пхъэмбгъу цагъэуцугъ. Урысы-ем саугъэгъу цагъэуцугъэхэм ар анахь чIыпIэ лъагэм щытэу мэхъу. Метрэ 4200-у дахьыгъ. ЧыIэу ащ цыIэр градус 40-м

нэсыштыгъэми, Иофтхьабзэм хэлэжъэнхэу, тиухъумакохэр агу кыагъэкIыжынынхэу нэбгырэ 50 дэкIоагъагъ.

— ТидзэкIолIэу мыщ кы-дэкIоагъагъэхэр, непэрэ мафэм пае зыпсэ щызытыгъэхэр ныбжьы ащымыгъушпэжъыхэ тшIоигъоу мы саугъэгъу дгъэ-уцугъэ, — ыIуагъ Къэбэртэе-Бэлъкыар Республикэм и Эльб-рус район иадминистрације ипа-цэу Исмаил Отаровым.

УРЫСЫЕ ЧЕМПИОНАТЫР ЩЫКIОШТ

ДзюдомкIэ ныбжьы-кIэхэм я Урысые чем-пионат Налшык щы-кIошт. Непэ, мэзаем и 25-м, ар кызылэуахы, и 28-м нэс кIошт. Къэ-бэртэе-Бэлъкыар Респу-бликэм спортымрэ туризмэмрэкIэ и Ми-нистерствэ ипрес-с-къулыкъу кызыери-тырэмкIэ, регион зэ-фэшъхьафхэм къары-кIыгъэхэу спортсмен 900 фэдиз зэнэкы-къухэм ахэлэжъэшт.

Ахэм ащышэу дзюдоист 25-р ежъ республикэм илыкIох.

Заводым ыныбжь илтээс зэрэхъугъэр хагъэунэфыкыгъ

Адыгэкъалэ Вологодскэ заводу «СКДМ» зыфиорэм икътэмэ цагъэпсынэу зырагъэжъагъагъэр 2008-рэ илтэсым имэлылфэгъу мазэ и 16-р ары. Заводым ишлын мэзишлыкъэ аухи, Адыгэ Республикэм и Президенту Тхыаклушынэ Аслан кыбрагъэблагъи, аш Иоф ишлэн фитэу затлүшчыгъэр 2009-рэ илтэсым имэзэе мазэ и 14-р ары.

Заводым ыныбжь илтээс зэрэхъугъэр бэмышлэу хагъэунэфыкыгъ. Аш фэгъэхыгъэ цыф зэхэжъагъэх Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Муратэ. Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый, ОАО-у «СКДМ»-м идиректорхэм ясовет итхьаматэу Алексей Железновыр, ОАО-у «СКДМ»-м игенеральнэ директорэу Николай Докунихыныр, нэмыкхэри.

Апэу Къумпыл Муратэ къалэмрэ заводымрэ ипащэ-хэри, нэмыкхэри игъусэхэу заводым ицехэу Иофшлэнхэр зышыхъотым члэхьагъ. Ахэр зэрэщы-зэхэшагъэм нэлуасэ зыфишылгъ, унэ зэфэшхьафхэу кышпагъэхьахэрэм афэдэхэу кызыгъагъэууагъэхэм арыхъэ-зэ кыпалыхьагъэх, ыгуи рыхыгъэх, Иофшлагъэхэм осэшхо афийшыгъ.

Зэлүклэ клэклэу мыщ цызэ-хащэгъагъэм Къумпыл Муратэ кышчыгушылэгъ. Заводым ыныбжь илтээс зэрэхъугъэм, гъэхъэгъэшлүхэр ашлэхъэ, ящытху арагъалозэ зэрэлажъэхэрэм афэшл кыфагъушлугъ, гъунэпкыкхэри аштэнхэу, псауныгъэ пгътэ ялэнэу Иофшлэ коллективым фэлэзлугъ.

Нэужым эклэри фэтэр 40-у зэхэтшут унэр заводым зышчыгъэпсышт чыплэм клуагъэх. Мыщи цылэгъэ мэфэкI зэхэхэр

кызызэлүахым, апэу гушылэр зыфагъэшпошагъэр республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

— АдыгэкъалэкIэ, — кыригъэжъагъ аш ипсалтэ, — непэрэ зэхэхэр хъугъэ-шлэгъэшху. Бэрэ пэмытэу унэ дэхэхшо мыщ кыдэтэджэшт. Ар етлани адрэхэм афэмидэу, технология-клэхэм атетэу гъэпсыгъэшт, унэхэр зэрэщышт уасэри аш фэдизэу лъэллэшттп, квадратнэ метрэм бюсэштыр сомэ мин 14 нылэп. Тигуапэр мы инвесторхэм ягушылэ кызырагъэшпыпкыжъырэр, афорэмрэ ашлэрэмрэ зэрэзетемыкырэр ары. Аш фэшыхьат гъэрэкIо пшгъэрылэу зыфагъэуууагъэхэр иплалэм кытпэу зэ-

чынэу рагъэжъагъ. Апэрэ бетоныр ахъуэ жъгъэхэр дычладзэзэ даклагъ Къумпыл Муратэ, Хьатэгъу Налбый, Алексей Железновым, Николай Докунихыным, нэмыкхэми. Аш хэтыштых зы унэ хъурэ фэтэрэу 22-рэ, унитлү хъухэу 10, унитшэу зэхэт фэтэрхэу 8. Унэм ишлын тзыыхэт илтэсым ишышхъэлү мазэ ехъулэу аухышт.

Нэужым мэфэкI зэхэхэр цылабгъэкIотагъ лъэпкъ култүрэм и Гупчэ. Тысыплэ илэжкэпIоми хъунэу аш цыфыбэ кекIоллэгъагъ. Хьаклэу ягушлугъо адагъынэу кыфагъуагъэхэм ацлэхэр зэлүклэр зезышхэрэм кырапо. ЫпшпэкIэ зигугъу кытшылгъэхэм анэмыкIэу мыщ цы-

лабгъэх Адыгэ Республикэм и Парламент и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав, партиёу «Единая Россия» зыфиорэм иреспубликэ организацие ипащэу Гэщэ Мухьамэд, МыекъуапIэ имэрэу Михаил Черниченко, Шэуджэн районным и администратиие ипащэу Хъуажэ Налбый, республикэм иминистрэхэм я Каби-

нет хэтхэр, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэр, нэмыкхэри.

Мыщи апэу гушылэр зышчыфагъэшпошагъэр Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат. Аш Адыгэ Республикэм и Президентэу Тхыаклушынэ Аслан ыцлэкIэ зэкIэ мэфэкI зэхэхэм халажъэхэрэм гум кыкIырэ шлүфэс лъапIэ къарихыгъ, заводым ыныбжь илтээс зэрэхъугъэм, гъэхъэшлүхэр ашлэхъэ Иоф зэрэ-шлэрэм, ящытху чыжъэ агъэлун зэралэкIыгъэм афэшл кыфагъушлугъ. Дунэе кризисэу экIэ зэлызыштагъэм пае кымыгъанэу заводым ипланхэр иплалэм

рагъэцэкIэжыгъэхэр. Къэлэдэхэм ашышхэм чыжъэу мыкIохэу Иофшлалэ, лэжыпкIэ кызыцагъэхъэн агъотыгъ. Аш нафэ кешлы жъы хъугъэ унэхэм тцлүфхэр кычлэштцыжыкхэмкIэ, клэлэ ибэхэм, унэгъо ныбжыкIэхэм унэ зэтэгъэпсыхьагъэхэр ягъэгъотыгъэнхэмкIэ амалхэр цылэхэ зэрэхъугъэр.

Заводым иобилейкIэ сышчыфэгъушлэ, тапэкIи гъэхъэгъэшлүхэр шъушлынхэу сышчыфалэо. Сэгугъэ цыхъэ зэфэтшылэзэ тызэдэлэжъэнэу, тилугъэхэм тафэшпыкыгъэу тызэдэпсэунэу.

Аш ыжъ фэтэр 40 зыхэт унэу кыатицэу зэтэгъышттым ылапсэ заводым итехнологиекIэ агъэ-

кытпэу зэригъэцэкIагъэхэр зэригуапэр кылуагъ. Продукциеу кыдагъэкIырэм икачествэ зэрэдэгъу дэдэр, тыдэкIи осэшхо зэрэщыфашлүрэр, Олимпиадэу 2014-рэ илтэсым Шъачэ цы-лэшттым зыфагъэхьахырэзэ, заводым унэу кышпагъэхэрэр аш зэрэцагъэуууагъэр шлүклэ хигъэунэфыкыгъ. Мыекъуапи клэлэцылкIу ЫгъыпIищ заводым цырагъэшлын агу зэрэхэлъыри кылуагъ.

Аш пыздагъэу Къумпыл Муратэ ОАО-у «СКДМ»-м идиректорхэм ясовет ипащэу Алексей Железновым Адыгэ Республикэм и Президент и УказкIэ «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ экономист» зыфиорэ щытхъуцлэр кызырэфысыгъэр кылуагъ ыкIи кыфэгъушлэзэ ар къэзыушыхьатырэ тамыгъэр ыбгъэ кыхильхьагъ. Джаш фэдэу ОАО-у «СКДМ»-м игенеральнэ директорэу Николай Докунихинми «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ псэолэшл» зыфиорэ щытхъуцлэр кыфагъэшпошагъ. Ар къэзыушыхьатырэ бгъэхалъхэри аши фэгъушлэзэ ритыжыгъ.

Адыгэ Республикэм и Парламент и Тхьаматэ игуадзэу Сапый Вячеслав заводым ипащэ-хэми къэлэдэххэми мэфэкIымкIэ кыфагъушлугъ ыкIи ОАО-у «СКДМ»-м икътэмэу къалэм дэтым идиректорэу Андрей Соколовымрэ филиалым имастер

шхьагъу Адыгэ Алыгъэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ищытху тхылхэу кыфагъэшпошагъэхэр къаритыжыгъ.

Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый сценэм кызыдэкIуае ОАО-у «СКДМ»-м ипащэхэм зэрэфэрэзэр кылуагъ.

— Заводым ифилиалэу къалэм дапшыхьагъэм дэгъу Иоф рагъашлэ, — ылуагъ аш. — Япланхэр кризисым пае кымыгъанэу иплалэм кытпэу агъэцэкIагъэх. Сомэ миллион

310-м ехъу зыосэ продукциеу кыдагъэкIыгъ. Унэу къашлыхэрэр Шъачэ цылэшт Олимпиадэм пае ащэфых. Заводым цылажъэрэ нэбгыри 151-м цыцэу 75-р тикъалэ цышых, лэжкэпкIэ дэгъуи кыагъахъ. Хьакъулахъу тибюджет кырагъэхьагъэр сомэ миллион 22-рэ фэдиз мэхъу.

Хьалэкъуае фельдшер-акушер пункт дагъэууагъ. Адыгэкъалэ электрикхэм апае унэ зэтэгъэпсыхьагъэ щашылгъ.

Къалэм чылысэу щашлырэр нахь псынклэу аухыным фэшл ОАО-у «СКДМ»-м игенеральнэ директорэу Николай Докунихыным сомэ мин 500 къаритыгъ. Щэллэ унэ ыкIи бэдэршыллэ зэтэгъэпсыхьагъэ тфашлынэу тызэзэгъыгъ. ТапэкIи члэгъу кыафипытыуыныш, ныбжыкIэ микрорайон ядгъэшлышт, аш коттедж теплэхэр ялэхэу унэ 12 фэдиз рядгъэшлыхьашт. Тызэгъушлэзэ тызэдэлажъэш, сэгугъэ тигухалхэр кыддэхъунхэу. Сафэлао тапэкIи гъунэпкыкIэхэр аштэнхэу, илтэс къэс апэ рагъэхъуэз, непэ фэдэ мэфэкIыбэ зэхэцэн алыэкIынэу, псауныгъэ пытэ ялэнэу.

Иклэхым заводым икътэмэ имэфэкI зэхэхэ хэлажъагъэхэм Адыгэ Республикэм ыкIи тигъунэгъу краим кыарыкыгъэ артистхэм кондертшыхо кыафатыгъ.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Хэт ышлэра, хэт зэхихыгъа?

Мыекъуапэ кышчыдэкIыгъэ тхылазэ лүжъушхоу «Победители» зыфиорэм сыхаплэзэ, сынэ кыпэшпIофагъ симынэ-Юсэ лэкъуацIэ — «Субханкулов Александр Абдулович», гъэшлэгъоныр ар тичылаз, Блащэпсынэ, кышчыгъуэу зэриорэр ары. Мары аш фэгъэхыгъэу тхылым итыр:

«Субханкулов Александр

Абдулович, майор. Родился в 1921 году в ауле Блечепсин Кошехабльского района. В Вооруженные Силы призван 5.05.1941 г. Майкопским ГВК».

А.А. Субханкуловыр Берлин зыштагъэхэм ашышылгъ. 1943-рэ илтэсым ишылаз мазэ и 1-м кышчыгъэжъагъэу 1943-рэ илтэсым имэлылфэгъу

мазэ и 4-м нэс Ленинград фронтым ия 124-рэ истребительнэ-авиационнэ полк илетчикыгъ;

1944-рэ илтэсым имэлылфэгъу мазэ и 4-м кышчыгъула-гъэу 1945-рэ илтэсым ижъоныгъокIэ мазэ нэс а 1-рэ Белорус фронтым ия 283-рэ авиадивизии ия 176-рэ истребительнэ авиаполк илетчикыгъ.

Гукъао мэхъуми, джары нылэп летчик лыхъужкыым фэгъэхыгъэу тызышчыгуаэр. ИлэпкыкIэ къэндзалыгъэу кытцэхъу. Ау тикъуаджэ яунагъокIэ дэсыгъэха, ежъ псаоу цыла? Лэшэу гуапэ тцыхъуштыгъэ Александр Абдул ыкъор зышлэрэ цылэмэ икъэбар тыцагъэгъозагъэмэ, макъэ кытагъэлугъэмэ. Ленинград фронтым цызэуагъэу, Хэ-

гъэгъу зэошхом иорденэу а 1-рэ степень зилэр, медальхэу «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина» зыфилохэрэр кызыфагъэшпошэгъэхэ зэолым икъэбар тичылазгъухэм ашлэнэу фэгъэх. Зэо ужым къэндзал унэгъо заула тикъуаджэ цышхэуштыгъэ, нэужым дэкIыжыгъагъэх. Хэт ышлэра, тичылэ а лыр кышчыгъуагъэмэ, лэужж горэ цылэнкIи мэхъу...

БРАНТИЭ Казбек.

Анахыжъэу Лъэхъэтыккы
Аскэр ыццэ къепломэ адыгэ шы-
лырым ар зыфэдэр кыгуимы
лонэу башц кымыкынэу кыт-
шошлы. Москва, нэмикл ре-
гионхэми, ар зэрашашэрэм
шэч халъп. Хэгъэгу klocl lof-
хэмкIэ республикэм иминистр
э иапэрэ гуэдзэу Лъэхъэтыккы
гушыцIэ заулэкIэ укытегушы-
Iэн плъэкIынэу шытэп. Аш
lofshlэгъэшхоу илэхэр гъэзет
нэкIубгъо зытIукIи къэтхы-
гъуай. Ау ар Теуцожь райо-
ныи ГРОВА ипашэу 1995 —

СЫМЭДЖЭЩ ШЪХЪАІЭМ ИМЭФЭКІ ЕХЪУЛІЭУ

Зэхъоклыныгъэшлукхэм ащэгугъых

Тигъзет иблэклыгъэ кыдэклыгъохэм кызырашхыгъэ, республикэ клиническэ сымэджэщыр загъэпсыгъэр илээс 50 зэрэхъурэм ипэгъоклэу, ащ иотделениехэм тигъзетеджэхэр клэклэу нэлъасэ афэтэшлукх. Непэ зигугъу къэтшы тшлэигоьр илээс 45-рэ зыныбжэ лор-отделениеу сымэджэщ шъхъалэм хэтэр ары.

Чый ыкли тхаклэмэ узхэм зыщялээхэрэ отделениер хэку сымэджэщым шъхъафэу илэ зыхъугъэр 1965-рэ илээс ары. Ащ ыпэклэ хирургиемклэ отделением ар хахъэштыгъ, ахэм афэдэ узхэр зилэхэм апае пэклор 15 а отделением члэтыштыгъ. 1965-рэ илээс ары лор-отделениер ащ кызырашхыгъэр ыкли пэклор 60 зычлэфэрэ отделение шъхъафэу хэку сымэджэщым илэ зыхъугъэр. Ащыгъум ащ пацэ фашыгъагъ Владилеи Коваленкер. Апэрэ лъэбжэхэр зышлэштыгъэ отделением цылажыгъэхэм ащыщых врачху Боджэкъо Рэмэзанэ, Напцлэкъо Аскэр, Виктор Ворожко, Ирина Воротникова.

Нэужым отделением илээс-бэрэ ипэгъагъ зылашлэрэ врачху Боджэкъо Рэмэзанэ (Алахъым джэнэтыр кырет). Шыпкыгъэр пшотмэ, лор-отделениемрэ Боджэкъо лъэкъуацлэмрэ зэгочыгъуаеу кытшыгъуштыгъ илээс-сишл пчъагъэхэм, шылэныгъэми ар кытгыпэгъэжыгъ. Ящэнэрэ заведующэу отделением 1995-рэ илээсым фашыгъэр Рамэзанэ ыкыоу Боджэкъо Адам ары.

Отделением гъогоу кыкыгъэм, непэ илофшлэклэ, игумэклэхэм кытегущыгъэнэу тызэлъагъэ Адамэ кызырашхыгъэмклэ, 1965-рэ илээсым мы отделениер шъхъаф шыпкыгъэу шылэнэу, лэжэнэу зырегъажыгъэм пэклор 60-у зыфитегъэпсыхыгъагъэм джы кытшыгъагъ, пэклор 40 мы мафэхэм ащ члэтыр, республикэм ичлэплэ пстэуми кырыкыгъэр сымаджэхэр мыхэм кыяолэнхэ фаеу мэхъуми.

— Гухэкл нахъ мышлэми, — ело отделением ипацэ, — стационар члэплэу тилэр маклэ, сымаджэу тилэпылэгъу зыщыклагъэхэм япчъагъэ елытыгъэмэ. Кытшыгъугъэу кыэклогъэ нэбгырабэ эклэдгъэкложыкын, узэу илэм, ащ лэпылэгъу зеригоьтын фэе уахътэм ипсынклагъэ ялыгъыгъэу чэзыгъм хэдгъэуцонхэшт, нэужым, члэплэ цылэ зыхъурэм,

кыкылаолэнхэу тшлэи фаеу мэхъу. Нэмыкл хэклыплэ тилэгон.

Джыдэдэм отделением врачху мафэрэ лор цызышлэрэр: ежы Боджэкъо Адам, Къатмэс Мэдин ыкли Федор Басовыр. Мыхэм анэмыклэу отделением чэщырэ дежурствэр шяхы поликлиникэ зэфэшхыгъэхэм ащылэжэрэ врачхэми, сыда плэмэ чэщ-зымафэм зыпымыоу лор ашлэн алыкыштэп нэбгыришху стационарым члэтхэм. Зэклэмкли отделением джы цылажыгъэу хъурэр врачхы 9, медсестрахэри ащ фэдизы, санитархэр нэбгыри 8. Врачхыгъу — А. Боджэкъомрэ М. Къатмэсымрэ — ашлэрэ категория ял, Ф. Басовым — апэрэ.

Отделением ипацэ медицинэ шлэныгъэхэмклэ кандидат. Мы лъэхъаным Боджэкъо Адам клэлэгъэджэн лоршлэри егъэцэклэ — Кубанскэ медицинскэ университетым икыутамэу Мыекъуапэ дэтым ыкли кыралыгъо технологическэ университетым хэт медицинэ институтым ашырегъаджэх.

Сыда непэ отделением ищылаклэр, сыд фэдэхэ игумэклыгъохэр? — Шъолэгъу гъэцэклэжыкын

лофшлэнхэр тиотделение зэрэщыклохэрэр, — ело Боджэкъо Адамэ. — Аужыгъэу мыхэм афэдэ лоршлэнхэр мыщ зыщыклогъагъэхэр 1997-рэ илээс ары. Унэр псэолакклэхэм ащыщэпышгъ, бэ щыклагъэу илэр. Палатэхэм ягъэцэклэжыкын тыухымэ, операциехэр зыщытшлэрэ блокым тыфежэшт. Тыфай джы а блокыр тлоу дгощынышгъ, «зонэ кыабзэ» ащ хэтгышхыгъа

рациехэм афэдгъэзэшт. Кубанскэ медицинскэ университетми зээгъыныгъэ дытил, тиспеллиа-листхэм яухъабырыныгъэ ащи щыхагъэхъон алыкышт. Алыныкыомкли мы мафэхэм лор тэшлэ.

Отделением ипацэ кызырэ-хигъэщырэмклэ, стационарым непэ цылажыгъэрэ врачхэр екыух, ау ящыклэгъэ дэдэр яшлэныгъэхэм ахагъэхъоным иамал агъотыныр ары.

Джыри зы гумэклыгъо игугъу кышлыгъ тигущылэгъу. Ар зыфэгъэхыгъэр тхаклэмэ ыкли чый узхэм ялээрэ врачхэр поликлиникэхэм икыоу зэрямылэхэм кыхэклыклэ, ахэм ашлэпэн фэе лоршлэныбэ стационарым кызырэолэжыгъэрэ, ащ ыпкы кыкыклэ, ялэпылэгъу нахъ зыщыклэгъэ нэбгырэ пчъагъэ чэзыгъм ежэнхэу зэрэхъурэр ары.

— Районхэм ахэтых зигугъу тшлэрэ специалистхэм афэдэхэр зымылахэхэр, — ело Адамэ. — Ащклэ кын хэтых Шэуджэн ыкли Кошхэблэ районхэр. Ары паклонт, республикэ клэлэцлэу клиническэ сымэджэщым ащ фэдэ врач илэпышгъ, ахэр таджыкыгъаглох. Илээс ктэс нэбгырэ зыгъушхэу тиотделение интернатурэр щаклы, ау ащыщ горэми кыгъгъэжыгъэрэ, нахыбэ кызышхыгъэхэшттым хэти лъэхъу. Джары специалистхэр имы-

бэрэ тызыклэхъопсыгъэ микро-скопэу тхаклэмэр, чыир операцие тшлэ хъумэ дгъэфедэнэу щыгъыр. Ар зычлэтыштыр ары «зонэ кыабзэклэ» тызаджэрэр. Аппаратурэ дэгъу дэд ар, ау джыри дгъэфедэгорэп. Специалистэу ащ лор рызышлэштхэри щылэх. Сэ сгъхыкклэ ащ лор рысшлэным Москва зыщыфэгъэхъабырыгъ, Ф. Басови а опе-

кыунхэр кызыхэклырэр. Ау сыд фэдизэу кыинми, нэбгырэ пэпчэ тиамал кызырихъэу лэпылэгъу тыфэхъуным тыпылэ.

ЖАКІЭМЫКЪО
Аминэ.

Сурэтхэм арытхэр: **отделением ипацэу Боджэкъо Адамэ сымаджэм изытгет зэрегъашлэ; отделением цылажыгъэхэрэ.**

Бзылфыгъэ хъупхъ

Гъобэкъуае чылэшху, дахэклэ ягугъу пшлэнэу атефэу цыф дэгъуби дэс. Ахэм ащыщ Тхьаркыохъо Юсыфрэ Къутасэрэ ашху Светэ.

Мы бзылфыгъэр зышлэрэр бэшлагъэ, сигъунэгъу унагъом кыхъухъагъ, щаплугъ. Яни яти клэлэгъэдажыгъэхэп, ау еджаплэм цылажыгъэхэ. Нымрэ тымрэ ялыфыгъэхэр цыф тэрэ зэрэхъуштхэм пылыгъэхэ, пшгъэшпыщырэ зы шъаорэ зеданлугъэ.

Гъобэкъое еджаплэм Светэ зычлахъэм, Тхьаркыохъо Мирэ Мухъдинэ ыпхъум ригъэджэнэу

хъугъэ. Ащ зэклэми афигъэсагъэу, ятлонэрэ янэу Светэ елыгъэ. Ублэлэ классхэр дэгъу дэдэу кыухыгъэх. Ны-тыхэм язэлуклэу кызыкыуалэшттыгъэхэм сэри сыклогъыгъ, Светэ игугъу дахэклэ кызырашлэшттыгъэр дэгъоу кысэлэжы, «Алахыгъэ зэтагъэм ипшъашгъ» уигъалошттыгъ.

Я 8-рэ классыр кызыеухым Светэ Мыекъопэ клэлэгъэджэ училищым члэхъагъ, дипломыр кызыратыжыкын ичылэ кыгъгъэжыгъ. Гъобэкъое еджаплэм нэмыклэу Шевченкэми клэзэ лор щышлагъ. Заочнэу Адыгэ

кыралыгъо университетри кыухыжыгъ. Светэ унэгъо дэгъу ихъагъ, игоцэ-ипшыхэм агурывагъ. Светэрэ ишхыгъэсэу Юрэрэ пшгъэшпыщ зеданлугъ. Светэ ышпыхъухэри укъэзымыгъэу-кытэжыкын цыфых. Эммэ Улапэ цыныс, ащи дахэклэ чылэм игугъу щашлы. Марыет Пэнэжыкыуае цыныс, республикэ сымэджэщым хъупхъэу лор щешлэ. Зэшыпхъуишхэ ашынахыкли лэдэб зыхэлэ тиадыгъ клэлэхэм ащыщ, Краснодар клэзэ лор ешлэ.

Тхьаркыохъо Юсыфрэ Къутасэрэ ялыфыгъэхэм уащыгушлукынау, учылэхэмэ уарыгушхонэу щытых.

НЭМЫТІЭКЪО Ибрахым.
Гъобэкъуай.

2003-рэ илээсхэм зыщлэа-жыэм блогъэу тшлэнэу хъугъагъэшгъ, ащ ицлыфыгъэкли, иллыгъэкли, иадытагъэкли, илофшлэккли ыпшгъэ уклон умылэклынау зэрэщытым сыщыгуагъ.

Рэмэзани Мыекъуапэ цэ-псэу, ащ дэт мээ хызмэт-шлэплэм ипацэ игуадз. Илээс пчъагъэ хъугъэу шлу ылыгъу-рэ сэнэхъатым релажыгъэшгъ, ипшгъэрылхэр елолэлэ имы-лэу егъэцэклэх, ищытху ехъу аригъалорэп.

Мосэ гурыт еджаплэр кызыеухым дзэм кыулыкыгъэр щы-хыгъ. Ащ кызыеклыжыкым Адыгэкъалэ дэт коммунальнэ хызмэтшлэплэм лор щышлэ-нэу ригъэжыгъ. Ащ цыла-жыгъэ, Мыекъуапэ технологическэ университетыр заочнэу кытшыгъыгъ. Непэ иунагъоклэ Адыгэкъалэ цэпсэу, Теуцожь ЖБИ-м снабжениемклэ иотдел ипацэ.

Анахыкыгъэу Юныс янэ лъэхъэу Лъэхъэтыкыохэм ижыкыклэ янэгъо лъагъэ иджэныкыо машло ыгъэкыуасэрэп. Ари илээс заулэ хъугъэу тэшлэшт, ищытху фэшхыф цыфхэм аригъалорэп. Ащи гурыт еджа-плэр кызыеухым дзэм кыулыкыгъэр щыхыгъ. Нэужым милиционер кызырыкыоу лоршлэныр ригъэжыгъ. лор ышлэ-зэ АКТУ-м иорфак кыгъу-хыгъ. ГИБДД-м илофшлагъ, Теуцожь ГРОВА-м и ГИБДД ипацэ игуадзэу шытыгъ, Тэхъутемыкыо РОВД-м и ГИБДД ипэгъагъ, джы Теу-цожь МРЭО-м итхъаматэ игуадз.

Зэклэри Лъэхъэтыкыо Къэ-сикыохэр хъупхъэх, чаных, шыгырытых, хабзэм хъалэлэу фэлэжыгъэу цыфых. Зыпыл-хэр япшгъэрылхэр щытху хэлэу агъэцэклэхэзэ, ятэ илыгъо агъэдэхэныр, ащ хэтъо-ныгъэ рагъэшлыныр ары.

Мы тхыгъэр кыдгъэхъабы-рыныр тыгу кызыгъэклыгъэр икыуахым кыэтлон. Илээс зы-щыпалыклэ узэкклэбэжыгъэ, Джэдэжыгъэблэ гурыт еджа-плэм изавучэу Мыгу Мирэ фэгъэхыгъэ тхыгъэ тигъзет кыизгъэхъагъ. Ащ ыпхъоу Эммэ мы ыпшгъэклэ тыкы-зытегущыгъэ Лъэхъэтыкыо Марыет икклэ анахыкыгъэу зигугъу къэтшыгъэ Юнысым ишхыгъэу. Ахэм шъэуитлугъ — Муратрэ Азаматрэ. Ахэм джэдэжыгъэблэ нанэр гъэзетым кызырихыгъэм фэдэу ежхэм япчыкыалыкыо нанэу Мары-ети кырагъахъэм ашлоигъо хъугъэ. А лъэхъаным я 5-рэ классым щеджэрэ Муратэ янэ кыгъоу Джэдэжыгъэблэ кы-зыклогъэ, инэнэ Мирэ еупчы-щытыгъ: «Нан, о гъэзетым укы-зэрырагъэхъагъэм фэдэу синэ-нэ Марыети а гъэзетым кы-рызгъагъэхэ шлоигъу. Ащ пае сыда шлэмэ, хэтэ засломэ хъу-щтыр? Синэнэ кыныбэ ылыгъ-гъугъ. Ситэтэ Къэсэй мы бэлэ-хъагъэу ало. Сятэшхэри лоршлэплэшхохэм алурых, сипа-пи ГИБДД-м илофшлэ. Сы-фай Лъэхъэтыкыо ллакъом игугъу язгъэшлынау. Ащ ыуж Муратэ цыклым сылукли, кызыклэлэу гъэр, тлэклу гужыгъагъоми, фэгъэцэклагъ.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сурэтхэм арытхэр: **Лъэхъэтыкыо зышхыгъэсэхэу Къэсэйрэ Марыетрэ; Ма-рыет икклэхэм ахэс.**

Лыхъужъыр зыщыбэм теклоныгъэ кыыщыдахы

Нэмыц-фашист техаклохэр тикъэралыгъо кызытебанэхэм, анахъ зэо хылыгъэхэр зыщыкӀуагъэхэм Адыгеир ащыщ. Сыд фэдизэу уӀэшыгъагъэми, сыд фэдизэу теклоныгъэм фаблэщтыгъэми, ыпэкӀэ лыкӀотэныр пый мэхъаджэм кӀин дэдэ кыыщыгъуштыгъэ. Ащ ишыхъат хы ШӀуцӀэмрэ Каспийскэ хымырэ азыфагу ил чыплэхэм зы илъэсрэ мэзишӀырэ зэошхохэр зэращыкӀуагъэхэр, а уахътэм кыыкӀоцӀ пыйр бэкӀэ лыкӀотэн зэрымывэкӀыгъэр. 1943-рэ илъэсым тидзэхэм анахъ пшъэрыл шъхьалэу шы ялагъэр зы сыхъат горэкӀи пыйм рэхъат рамыгъэгъотыныр, кӀоцӀаджэ ашӀыныр ыкӀи кыызэтырагъэуцӀоныш, фашистхэр зэкӀафэжыныхэр.

Фашистхэр «кыызэцэкъэкӀы-жыыщтыгъэх»

Цыф пчъагъэу ыкӀи техникэу хэкӀуадэрэм пымылэу, сыд фэдэ зэрар ахымы, сыд фэдиз чӀэнэгъащхо ашӀымы, нэмыц дэпащэхэр Пшызэ шӀоӀыгъэр зыӀэ-кӀамытӀушшыным яштыпкӀэу пылыгъэх. Ар къаджэуным пае дзэхэр нахъ лӀэшэу цыф кӀуа-чӀэкӀи, техникӀи ауэндӀыштыгъэх. Тидзэхэр ыпэкӀэ лымыкӀотэнхэмкӀэ пӀэрохъушхо къафэхъуным пае «шӀоӀыгъэр шӀхуан-тӀэкӀэ» зэджагъэхэр Азов хымыр хы ШӀуцӀэмрэ азыфагу щашыгъагъ. А чыплэм пытаплэхэр ІонтӀэ-щантӀэу рыкӀоштыгъэх, чытыр, биндаж, топ ыкӀи пулемет «нэбгъо» пшы пчъагъэхэр щагъэпсыштыгъэх. Нэмыц танк лӀэшхэу ыкӀи самолет кӀэпсыхэу минрэ ныкӀорэ фэдиз кырагъэолӀагъагъ. Сыд фэдизэу фашистхэм зауӀэшыгъэми, сыд фэдизэу «кыызэцэкъэкӀыжыгъэхэми», тидзэхэр кыызэтырагъэуцӀонхэ аӀэкӀыштыгъэп, утын пхъашэ ахэм арахызэ, ыпэкӀэ лыкӀуатэщтыгъэх. Къалэхэу Мэздэгурэ НалшыкӀрэ адэжэ цы-лэ нэмыцыздзэхэр тӀтиехэм къауурухъанхэм ыкӀи зэхакъутэнхэм ишынагъо цылэ зэхъум, ахэр

нэмыц командованием гуӀлэн ІофкӀэ 1943-рэ илъэсым цылэ мазэм и 1-м зэкӀишӀжыгъагъэх. Фашистыдзэу зэкӀаглохэрэм кӀэ-кӀэу ауж итхэу тидзэхэр аӀы-кӀоштыгъэх кыблэ лӀэныкӀом-кӀэ Краснодар къекӀуштыгъ генерал-майорэу А. Гречко ылэ ил я 56-рэ дзэр, ащ хахъэщтыгъэх я 55-рэ Сыбыр, я 30-рэ Туркестан дивизиехэр, я 68-рэ хы бригадэр.

Шылэ мазэм и 11-м пыйм утын лӀэш рихызэ ыпэкӀэ лы-кӀотэгъагъ армие. Пыйм зыкы-тынэу фӀэгъэп. Тидзэхэм пхъашэу кыӀуагъуштыгъэх, чыплэ зэфӀэшхъафхэм къащызэкӀи-фэхэуи кыыхэкӀыштыгъэх. Анахъ зэо пхъашэхэр зыщыкӀуагъэхэм ащыщых къуаджэхэу Шынджы, Нэтыхъуае, Тэхъутэмы-къуае, поселкэу Инэм.

Шынджые шъхьафит ашӀыжы

Шынджые чылэшхо, унэгъо 517-рэ мэхъу, нэбгырэ минитӀу фэдиз цӀэпсэу. Шылэ мазэм кыы-щегъэжыгъэу мазэм и 11-м нэс къуаджэр аштӀэным пае тидзэхэм зэо пхъашэхэр пыйм ра-шӀылагъэх. ТидзэкӀолӀхэу Крас-нодар зыштӀэнэу екӀухэрэм пӀэ-рохъу къафэхъунхэм, ахэр кыызэтыралӀэжӀнхэм апае Шынджые пытӀэплэ пхъашэ фашист-хэм ашӀыгъагъ. Краснодар тидзэхэм аштӀэнымкӀэ а пытаплэм инэу иягъэ къаглоштыгъэх. Къуа-джэм итыгъэкъокӀыплэ лӀэны-кӀо нэмыцхэм зызыщыгъуэмэ-жыыщтыгъэх. Мы лӀэныкӀомкӀэ аужырэ урамэу ЦӀей Ибрахи-мэ ыцӀэ зыхырым игъунэгъу унэгъо хатэхэм а псэуалӀэхэр нэмыцхэм ахагъэуцӀогагъэх. Хэтэ гъунэхэм пулемет «наб-гъохэр» ахэтыгъэх, унэхэм пу-леметхэр арагъэуцӀоштыгъэх. Унэ дӀэкӀхэм гуанэхэу зэрыу-кыштыхэр афашыгъагъэх. ЧӀэц кыызэрэхъоу кызыгъэнэфырэ ракетэхэр нэмыцхэм дафые-щтыгъэх. Шылэ мазэм и 18-м

я 55-рэ Сыбыр дивизием идзэ частхэм пыйр зэкӀафэзэ, псэу-плэхэу Нэтыхъуае, Новомогиле-выр, Красноармейскэр шъхьа-фит ашӀыжыгъэх.

Разведчик купэу капитанэу Петр Леушинын зипащэм къуа-джэр ыштӀэнэу ежъэ, ау кыдэ-хъурӀэ, кыызэкӀэкложы. Раз-ведчикхэм зэрагъэуцӀагъэмкӀэ, Шынджые лӀэсыдзэ полкитӀу фэдиз дэсыгъ, калибрэ зэф-шъхьафхэр зилэ топ 12 ахэм ялагъ.

Шылэ мазэм икӀэуцхэм адэжэ авиациемерэ танкхэмрэ ыгъэфэ-дэхэзэ, пыйр тидзэхэм къажэ-хэхъэ. Анахъ зэошхохэр зыщы-кӀуагъэхэр станицэу Смоленскэм дэжэ. Я 55-рэ гвардейскэ дивизиеу Инэм, СадыкӀэр, Шува-ловыр, Шынджые, Тэхъутэмы-къуае шъхьафит зышӀыжыныхэу ежъагъэм пыйр пхъашэу кыы-пӀууцужы, артиллерие, мино-метхэр, самолетхэр егъэфедэх.

ЧӀэц-мэфэ 13-м кыыкӀоцӀ тидзэхэр кӀоцӀэ зэфӀэшхъафхэмкӀэ гъогогъу 21-рэ пыйм жэхэхъа-гъэх, ау Шынджые аштӀэнэу хъу-гъэп. Корпусым унашӀо кыыфа-шыгъ зэо пхъашэ пыйм ришӀы-лӀэныш, Шынджые кытыгъи-хыжыныу. Гвардейскэ бригадэр куп-купэу гоштыгъэу мэзаем и 10-м, чӀэцым пыйм ипытӀаплэ-хэм якӀуи, мэзаем и 11-м, сыхъатыр 4-м, 1943-рэ илъэсым Шынджые аштагъ. А зом пыйм илъэсыдзэ батальон фэдиз хэкӀо-дагъ, зы топ, миномети 7, пу-лемети 10, автомати 10, шхон-чыбэ пыйм чӀэнагъэ рагъэшлыгъ.

Шынджые шъхьафит шӀы-жыгъэным пае апсэ емыблэж-хэу зэуагъэхэм ахэтыгъэх мы къуаджэм цышӀу, я 5-рэ гвар-дейскэ бригадэм иразведчикэу БӀэгугъэ Айдемыркъан, я 16-рэ бригадэу подполковникэу П.А. Сосковыр зикомандирым хэ-хъэрэ расчегым ипащэу Саде-ковыр, лейтенантэу Рыбалкэр, ротэм икомандирэу Д.Н. Козе-мерчук, ахэм анэмыкӀыбэхэри.

А мэфэ дэдэм, мэзаем и 11-м 1943-рэ илъэсым Нэты-хъуае пыйм кытыгъахыжыгъ. Ащ дакӀоу я 55-рэ дивизием кыутырхэу Труженикыр, Супов-скэр, СадыкӀэр, поселкэу Отрад-нэр шъхьафит ышӀыжыгъэх.

Генерал лыхъужъэу Иван Ковалевыр

ТэхъутэмыкӀое районым ит псэуплэхэр шъхьафит ашӀыжы-хэ зэхъуми тизеолӀхэм лы-хъужъыныгъэ кызыхагъэфагъ, апсэ емыблэжхэу пыйм езуа-гъэх. Гвардейскэ полкэу мыщ цызэуагъэм а лӀэхъаным под-полковникыгъэу, нэужым гене-рал-лейтенант хъугъэгъэ Иван Ковалевыр икомандирыгъ. Ко-валевыр дзэм хэкӀыжыгъэу Шъачэ дэсыгъ, идунай ыхъо-

жыгъ. Псаоу зыщӀлэм Тэхъу-тэмыкӀое районым къагло-штыгъ, зом ыкӀи ІофшӀэным яветеранхэу районым щыпсэу-хэрэм мэфӀкӀхэр адигъэмэфэ-кыштыгъэх, ныбжыкӀэхэм алу-кӀэщтыгъ, гушӀыгъу афэхъу-штыгъ.

Генерал лыхъужъым дзэ къу-лыкӀур я 30-рэ дивизием ия 71-рэ полк икомандирэу цыригъэ-жыгъагъ. 1937-рэ илъэсым Ле-нинград дэт училищыр кызе-ухым, илъэс 26-рэ ыныбжъэу, 1942-рэ илъэсым майорэу Ко-валевыр а полкым икомандирэу агъэнэфагъ. ПолковникыцӀлэ илэу М. Фрунзэм ыцӀэ зыхырэ дзэ академиемерэ генерал-майоры-цӀлэ илэу Генеральнэ штабым

иакадемиерэ дэгъу дэдэклэ ыкӀи дышгъэ медалкӀэ кыы-хыгъэх. Ордэн ыкӀи медаль щӀэкӀ кыыфа-гъэшхошагъ. П с ы ф а б э м (К р а с н о д а р край), Тэхъу-т э м ы к ъ у а е, Матвеев Кур-ган (Ростов хэку) яцӀыф гъэшӀуагъ. Къа-лэу Краснодар шъхьафит зэ-р а ш ы ж ы гъэм фӀэгъэхы-гъэу Советскэ и н ф о р м б ю-ром кыыты-гъагъ: «Мэзаем и 12-м тидзэхэр пхъашэу пыйм жэхэхъахы, къа-лэу Краснодар, къуаджэу Тэ-хъутэмыкӀуае, поселкэу Инэм шъхьафит ашӀыжыгъэх». А зэо пхъашэхэм Иван Ковалевым, ащ ылэ илэу зеоӀхэми лыхъужъ-ныгъэ ахэлэу пыйм щезэуагъэх.

Инэм зэошхохэр щыкӀуагъэх

Къуаджэу ТэхъутэмыкӀуаеи, поселкэу Яблоневскэми фаши-стхэм защагъэпытэгъагъ, ау тизеолӀхэр ахэм кыызэтырагъэу-цӀонхэ аӀэкӀыгъэп. ЗэкӀэлы-кӀохэу ТэхъутэмыкӀуае, Яблоневскэр, Козэт шъхьафит ашӀы-жыхы, тизеолӀхэр поселкэу Инэм екӀугъэх, мыщ зэошхо-хэр щыкӀуагъэх.

1943-рэ илъэсым мэзаем и 13-м ипчӀэдыжъ я 83-рэ ыкӀи я 32-рэ гвардейскэ дивизиехэр (командирхэр полковникэу А.А. Лушинскэр, генерал-майорэу М.Ф. Тихоновыр) поселкэу Инэм шъхьафит ашӀыжыныу фежъа-гъэх. А мэфэ дэдэм я 68-рэ хэу-шъхьафыкыгъэ хыдзэ бригадэм изеолӀхэм мэшӀоку гъогоу Крас-нодар-Крымскэр зэпагъэлыгъ. Ащ лыпытэу Инэм итемыр-кӀохъэплэ лӀэныкӀокӀэ пыйм

жэхэхъэхэу рагъэжыагъ.

— Еджаплэм иунэу гестапэр зычӀэтыгъэм Краснодар краим Іофэу щипӀагъэр кызыушы-хъатырэ архив зэрӀӀэлъыр раз-ведкэм ыгъэуцӀагъагъ, — бригадэм иминометчикштыгъэу, гвардием икапитанэу Алексей Фабрикант кыӀотэжыштыгъэ. — А архивыр кыызӀэкӀа-гъэхъаным пае автоматчик куп ащ агъэкӀогагъ. Купым пащэ фашыгъагъэх старшэ лейтенан-тэу Е. Криворученкэмрэ млад-шэ лейтенантэу С. Васюкиным-рэ. ПӀэрохъу зи къафӀемыхъоу автоматчикхэр унэм екӀугъэх, ау кӀэзытхъужыныу зызыгъэхъа-зы-рырэ гестаповцэхэм пчӀӀуцӀэм ащыӀуупӀагъэх. Ащ тетэу заор

егъэжыагъэ хъугъэ. Унэм иятӀо-нэрэ къат нэмыц пулеметчик-хэр лӀэшэу кыоохыхэу аублагъ, хыдзӀлӀхэр ыпэкӀэ лыкӀотэнхэ амылӀэкӀэу гъоӀыгъэх, улагъэ-хэри укӀыгъэхэри къахэкӀы-гъэх. ХыдзӀлӀхэр илыхыи, унэр аштагъ, гестаповцэхэр аукыгъэх зы зэдзэкӀэкӀо закъо нахъ къэ-мынэу. Ар гъэры ашӀи, пыйм ыкӀыб разведкэ щызышӀыхэрэм афарагъэщагъ, архиври зи хэ-мызыгъэу кыызӀэкӀагъэхыагъ.

Еджаплэм кыыгъэгъунэрэ чыплэхэм ащызоохэзэ, пыйм жэхэхъагъагъэх я 83-рэ дивизи-ем изеолӀхэри, ау нэмыц пыта-плэхэм кыызэтырагъэуцӀогагъэх. Ахэми Іэпылэгъу агъоти илы-гъэх, мэзаем и 13-м поселкэу Инэм шъхьафит ашӀыжыгъ.

Джащ тетэу зэкӀэклорэ фаши-стхэр шапсыгъэ чыгум ихъагъэх, мыщ заоу щыкӀуагъэхэм нэмыц зеоӀ ыкӀи офицерэ 170-рэ ахэ-кӀодагъ, зы топ, пулемети 8, шхончхэр, щэ-гынхэр пыйм кытыгъахыгъ. ТизеолӀхэр ыпэкӀэ лыкӀуатэщтыгъэх. Мэзаем и 18-м сыхъатыр 14-м полковникэу (нэужым генерал-майор) Умар оглы Рахимовым ия 395-рэ шхончэо дивизие тиадыгъ чыгу иаужырэ къуаджэу ПсӀэтыку шъхьафит ышӀыжыгъ.

ХЪУШТ Щэбан.

ТЫГЪЭНЭБЗЫЙ

Заом ыкIи педагогическэ ИофшIэным яветеранэу, АдыгэкIалэ ыкIи Теуцожь районым яцIыф гэшIуагъэу Еутых Шумафэ «Уипротезе пшгашгъэ сьд икъэ-бара?» ылоу кысэуицIэу кыыхэкIы. Сэри сигуапэу ГьукIэлI Еленэ игъэхьагъэхэм сакъыфигеушыIэ.

ГьукIэлI Тембот ыпхъоу Еленэ Адыгэ къэралыгъо университетым июридическэ факультет ияцэнэрэ курс ис, «тфы» закIэкIэ еджэ. ИкIэлэегъаджэхэм афэраз, кыдеджэрэ студентхэм агурэлэ, пшыпкыагъэ адызэрехъэ.

ГьукIэлI Айдэмыр ыкIоу Темботрэ Теуцожь Юсыф ыпхъоу Маринэрэ яунагъо ятIонэрэ сабыеу ктихъухьагъэм «Елена» фаусыгъ. ЦIэ дахэр пшгэшгъэжыем кыфэзыгупшысыгъэр янэжъэу Рахъмэт ары. «Елена» зыфилорэ цIэр хымабзэм ктипхъу урысыбзэм ипхъхъэмэ ктикIырэр «солнечная», тэ тины-дэлъфыбзэкIэ — «тыгъэнэбзый». «ЦIуIэм фэдэр ышгъхъ» адыгэ гушыIэжыым зэрилоу, мы пшгэшгъэжыер зыхэфэрэ купым тыгъэнэбзыим фэдэу кыыхалы-дыкIы.

— Апэрэ мафэхэм кыащегъэжыагъэу еджапIэр шIу дэдэ слъэгъугъэ, — кьелуатэ Еленэ. — Ар зишIушIагъэр сияпэрэ кIэлэегъаджэу Бэгъушгъэ Гоцнагъу ары.

ГьукIэлI Еленэрэ Еутых Шумафэрэ зэдэгущыIэх.

Мы кIэлэегъаджэ шIагъор джы пенсием шыI, иунагъо, икIорылтхэм адалажъэ. Илээс зэкIэлъыкIохэм ригъэджэгъэ пшгэшгъэжыем игугъу дахэкIэ ешIы, ащ шIэныгъэ куу зэрэ-зэригъэгъотыгъэр игуапэу кы-

хегъэщы. Тембот иунагъуи, Еленэ езыгъэджагъэхэми джыри кыа-фэдгъэзэжышIт, ау пIуныгъэр нахыбэрэм зэтIхырэ пкыгыгуи-щымэ яцанэрэр урамыр арышIт, ащи тырыплээн. «ГьукIэлI Тем-

бот ыкIуи, ыпхъуи шъхьафигъэу урамым тетынхэ фитыгъэ-хэп» оIокIэ макIэ. Урамыр кIэ-лакIэм фыпыуипкIыныр хылыгъэ ыкIи тэрэз дэдэп. Ау Тембот ащи екIолакIэ кыыфигъотыгъэ: зы такыкь кызызэригъэклугъэп

икIалэмэ гъунэ алъымыфэу, Ио-фэу зыуж итхэр ымышIэу. Унэгъо Иофым кыпызырэ уахътэр унэ гъэцIэкIэжыиу еджапIэм кыацаратыгъэмкIэ кIалэмэ ари-гъэушгъэщыгъэ. ШыIэныгъэм кызызэригъэзгъагъэмкIэ, ащ ишIогъэшхо къэкIуагъэ.

Илээс зэкIэлъыкIохэм пшгэшгъэ хуипхъэр езыгъэджагъэхэм ащ кырыауалIэрэм зыщыдгъэгъозэн.

ЕмIыль Роз, еджапIэм идиректор игуадз:

— ГьукIэлI Еленэ гупкIэ, гу-лытэшхо иI. ЕджапIэм зэрэ-щысшIэрэм фэшгъафэуи ар ситгунэгъу. УнагъомкIэ хуипхъэ, Иоф зэхэдз иIэп. Ары пакIошгъ, ятэрэ ышырэ ягъусэу гугъо ИофшIэнхэр адегъэцIэкIэ, чан.

КIэлэегъаджэхэу Анцокъо Бибэ, Емыж Саидэ, Къат Вячеслав, Бэгъушгъэ Джантыгъэ (РаисэкIэ еджэхъ), Гедыоджэ Мэлаичэт, Еутых Хъарыет, нэмыкI-хэри еджапIэм ищытхъу язы-гъэIогъэ Еленэ фэрэзэх, гушыIэ дэхабэ кырыауалIэ.

2007-рэ илээс, щылэ маз, Еутых Хъарыет зипэцэ кружокъу «Историки-краеведы» зы-филорэм хэт нэбгырэ 16-р къэ-зэрэутойгъ. А кружокым икIу-тамэу «Отчествэм» рихъухъэ-гъэ Иофхъабзэхэм адиштэу кIэлэеджакIохэм яушгъын шIэжэ ИофшIэн-зэнэкъокъу зэрэщы-Iэщтыр кIэлэегъаджэм кьарелэ. Темэри кьегъэуцу: «Я 21-рэ

лэшIэгъум ицIыф». Еленэ кы-зытегушыIэщтыр псынIкIэу кы-хихыгъ, ар заом ыкIи ИофшIэ-ным яветеранэу Еутых Шумаф ары. Мы уахътэм кышгегъэжы-гъэу пшгэшгъэ хуипхъэм кIочIэ-шхо зишыкIэгъэ темэм Иоф ди-шIэнэу регъажъэ. Нэужым кы-зэрэнэфагъэмкIэ, Еленэ иIофшIа-гъэ Теуцожь районым, Адыге-им ямызакъоу, анахь ИофшIэгъэ дэгъоу Москва кышгэагъэлъэ-гъуагъэхэм ахалытагъ. Адыгэ пшгашгъэр тикъэралыгъо икъэ-лэ шъхьалэ рагъэблэгъагъ, Шыт-хъу тхылыи кыффагъэшхошагъ.

— Непэ сызыщеджэрэ ашгъэрэ еджапIэр лъэшэу сыгу-рехъы, ау сичылэ гупсэу Аскъэ-лае зыми пэсшIын слэкIышIтэп, — еIо Еленэ.

Шытхъур зифэшхошэ пшгэшгъэжыем игъэхьагъэхэм непэ уарыгушхонэу щыт. БэмышIэу ахэм джыри зы кьахэхъуагъ. 2009-рэ илээсым итыгъэгъэзэ мазэ лъэпкь гъэзетэу «Адыгэ макъэм» кыыхиутыгъэ тхыгъэу «Гуфэсым ыгъэлъэпIагъэхъ» зы-филорэм Елени игугъу дахэкIэ кышгашыгъ. Нэбгырэ 21-рэ зыхэлэжыгъэ зэнэкъокIум чы-пIэ гъэнэфагъэ циуыбытыгъ. Гу-кIэгъушхо, Iэдэбныгъэ зыхэлэ адыгэ пшгашгъэр насыпшIо хъунэу, Алахъым бэгъашIэ ышIынэу фэтэлэ.

ЕМЫЖ Муслымэт.
Педагогическэ ИофшIэным иветеран.

Титарихь инэкIубгъохэр

ЧЕРКЕС КЪОДЖИЩЫМ Македонием кышгяхъуIагъэр

УимыхэкIу уихэгъэгунэу уифагъэу, плъэкъуацIэкIэ узэ-мышыгъэу псэуицIэ ульыхъуэ, плъакъо зытебгъэуцорэм укы-зыщылыгъэжыерэм, уины-дэлъф чыгу шыщ плъэгъу ши-зэу зэрымылым шыIакIэуи, кIэхъуи шыпфэхъуштым хэт ыгъэгумэкIына? ПфэгумэкIы-ни игъом умыгъотын.

Хэта адэ мысэр — блэкIы-гъэ зэманыр ара, хъауми не-пэрэр ара? Е дунаим ратэкъу-хъэгъэ адыгэ лъэпкыер ара?

Интернетым кырахагъэу непэ зигугъу къэсшырэм кы-барэу кысфатэхъыгъэу кы-луатэрэр Македонием исыгъэ черкес (адыгэ) чылэхэм кьары-кIуагъэр ары. Зытетым тетэу къэстхыжы.

«Илери» зыцIэ гъэзетэу Тракием (Грециер) кышгы-дэкIырэм Нури Ефенди зы-кIэтхэжыгъэ тхыгъэу щыттым, гъэзетэу «Тракия» зыфилорэм кышгыхаутыгъагъэм ры-гъуазэз ащ ыгъэхъазыргъэм, Македонием итыгъэ черкес къуаджэхэм ащыпсэуштыгъэ адыгэхэм арыкIуагъэм шыкIэ-упцIэ, къэбар горэ зышIэрэ шыIэмэ кыфэтхэжыиу гъэ-зетеджэхэм закыфегъазэ. «Зыми макъэ кыгъгъэжы-гъэп, ахэри ассимиляция хъу-гъэхэщытын», — кьетхы ащ. УмышIэрэмэ зы лъэпкыер адрэ лъэпкыым хэтIкIухъажы-ныр IэшIэх дэд пIонэу.

Е-о-ой, Македонием рагъэ-тIысхэгъэгъэ черкесхэм кы-хъулаагъэр ассимиляцияи на-хы нахъ дэй! ЗэрэхъурэмкIэ, а черкесхэм якъэбар игъэкIо-тыгъэу зыми ышIэрэп.

«ИпIалэ къэсыгъэшгъ, сэ шIэрэр къэсIошт, — еIо Нури

Ефенди. — Шъузэрэщыгъуа-зэу, Анатолием фэбэнэрэ Му-стафа Кемаль идзэ готхэу чер-кесэу Этхъэм идзэ хэтыгъэ-хэм азыныкIо, нэужым, Ази-е цыкIур зызэхакъутэм, Греци-ем екIужыгъагъэх. Япчъагъэ зыфэдизыгъэр хэти ышIэрэп — мин хъуштыгъэха, минит-луа? Сэ сшIэрэр ыкIи кьасло-рэр сызэджагъэр ары.

Лозан зэзэгъыныгъэр ашIын зэхъум, ащ зыгорэкIэ кIэмы-тэхэмэ алуи, кIокIышIэ Тра-кием теон гухэлэ иIэу Эврос районым зыщызыушгъэр гре-кыдзэм мы черкесхэм ащы-цэу эскадрон зэригъэпэшы-гъагъ. А лъэхъаным кьалэу Дедегач парадэу шыкIуагъэм ялэпкь шъуашэхэр ащыгъ-хэу черкесхэр кырыкIога-гъэх, ахэм цыфхэр Iэгунхо афитеохэзэ кьапэгъокIы-гъагъэх.

Грецием екIужыгъэхэу гре-кыдзэм хэхъажыгъэ черкес-хэм афэгъэхыгъэу тхыгъэхэр Грецием иархивхэм (кыызхэ-кIыгъэр къэшIэгъуаеми) зи ахэлэп е сэ сырихылаагъэп. Рихылаагъэ горэм сыIуIа-гъэп. Ау я 70-рэ илээсхэм «История Папиру» зыфилорэ журналым иномер горэм гу-щылэ фэбэ зытIу ахэм апае кыыхиутыгъагъэу, ащ сыще-джэгъагъэу къэсэшIэжы.

Гъэнэфагъэу сыщыгуагъэу, ау зикъэбар игъэкIотыгъэу сэри кысIэкIэмыхъагъэу зи-гугъу къэсшIыгъэхэм афэгъэ-хыгъэ къэбар зэрыгъэр Тыр-куем IэкIыб ИофхэмкIэ ими-нистрэу Хьалюк Байюлкен инджылыз архивхэм ары-гъуазэзэ ыгъэхъазыргъэр (е аригъэгъэхъазыргъэр) ары.

СыкызытегушыIэрэ хъугъэ-шIагъэм зэхэфыгъэу ащ Ио-фыдашIагъэу зэхэхыгъэ.

Джы жэрыIо ушгъынхэу сшIыгъэхэм сарыгъозэщт. Зи-гугъу къэсшырэ черкесхэр Ма-кедонием хэхъэрэ къоджи-щым 1923-рэ илээсым ада-гъэтIысхэгъагъэх. Ахэр Пто-лемида, Верна (Кара Фере) ыкIи Чамлы арых. Унагъо пэпчъ хатэ ышIынэу чыгу со-тыхитIу, ажъонышгъ, лэжыпгъэ зыхалъхъан чыгу, чэм зырыз, нэмыкIэу ящыкIэгъэщт горэ-хэри кьаратыгъагъэх. 1924-рэ илээсым кышгегъэжыагъэу 1948-рэ илээсым нэс черкесхэр макъу-мэщым пылгыгъэх. Ахэм ащыцэу унэгъо заулэ Македонием икIыхи Траки-ем зэрэкошчыжыгъагъэхэм икъэбари ашIэщтыгъ, ау на-хыбэр къоджищым кьадэ-нагъэу ащыпсэуштыгъэх.

Аузэ, ятIонэрэ дунэе заор-кьежъэ. Нэмыцхэм зытеохэ-рэр зэкIэ аштэ. Ащ кыыхэ-хъожыкIэ IэкIошI бырсыр за-охэри. Черкесхэр зыдэтIыс-гъэхэм зэрэщысыгъэх, дэхэ-кIаеуи загъэпсыгъагъ. Нэужым IэкIошI бырсырхэри Iэсэжы-гъэх, чышIэ зэфэшгъафхэми кIэхухым ащыфакIоштыгъэх.

Чэщ горэм черкес къоджи-щым ошIэ-дэмышIэу кьатеба-нэхи, цыфхэр IашэкIэ зэты-рауIагъэх. Псаоу къэнагъэхэр Тыркуем кIожыныхэм ифиты-ныгъэ кьаратыным кIэлэлъу-гъэх. Ахэм апае зыухыжы-хэрэ унашгъо псынIкIэу кьыда-гъэкIыгъ. Джарэушгъэу Тырку-ем агъэзэжыиу хъугъэ.

Анатолиер — Македониер, икIэрыкIэу Анатолиер... Мы кошын-къэкошыжыным

кIэхуэу фэхъугъэр ахэр макIэ дэдэу кызыэрэнэгъагъэхэр ары. Македонием черкес кьинэ-жыгъэп.

Тыркуем мэшIокукIэ ко-шчыжыкIэ зэхъум, Гюмлю-джинэ (Тракие гъунапкъэм шыI) дэс черкесхэр якъош-хэм апэгъокIыгъагъэх. Нэ-ужым ахэм апайи Тыркуем ухыижыгъэ унашгъо ештэшгъ, Гюмлюджинэ исынэу хъугъэ-гъэ черкесхэми Тыркуем агъэ-зэжы.

1948-рэ илээсым Македо-нием цыIэгъэ черкес къоджи-щым ащыкIогъэ зэо-зэтеу-кIэм цыIф пчъагъэу хэкIодэ-гъагъэр ыкIи псаоу къэнэгъа-гъэр зыфэдизыр сшIэрэп. Чер-кесхэм ягъэкIодын зыпкь кыкIыгъэри, зыгъэцIагъэри гъэнэфагъэп. Зыгорэ мы Ио-фым лыпIагъэу, зэхифынэу ыуж итыгъэу сшIэрэп.

Тыркуем илэпкыдзэ чы-пIэрысхэр ыгъэмысагъэх, чы-пIэрысхэми мыр лъэпкы-дзэм илэшIагъэу алуагъ. Ихэ-куржы, илэпкыи кIэрычыгъэу хымэ хэгъэгъу рагъэтIысхэгъэ-гъэ черкесхэм кьарыкIуагъэр джащ фэд. Ар амышIэныр кызыхэкIырэр игугъу зэра-мышIырэр ары.

Джырэ нэс ахэм кьары-кIуагъэр зэрэтымышIагъэмкIэ тарихълэжыхэри, лъэпкыым кьарыкIуагъэр кьэугъоижы-гъэным дэлэжэрэ цыфхэри, сэри сызрахэтэу, бгъэмысэн-хэу, ар шыкIагъэу афэплэ-гъунэу щыт.

Тхыгъэр зыдзэкIыжы-гъэр ыкIи хъутыным фэзыгъэхъазыргъэр МЭФЭШУКЪО Шанюль.

**2010-рэ илээсыр —
кIэлэегъаджэм и Илээс**

ЕджапIэхэм кьаделагъэх

Дагыстан Республикэм и Прези-дентыгъэу Муху Алиевым иIэнатIэ ымыгъэтIылыжыкIэ зыIуIагъэхэм республикэм икIэлэегъаджэхэри ащы-щых. Ахэм мэфэI зэлукIэу афызэ-хашгъагъэм Президентыр игуапэу кышгыгушылагъ, гъэсэнэгъэм иIо-фышIэхэм зэрафэразэр кыIуагъ, кыыхэгъэ илээсыр кIэлэегъаджэм и Илээсэу зэрагъэнэфагъэм фэшI кьа-фэгушIуагъ.

Аужырэ илээсхэм дагыстан кIэ-лээджакIохэм яшIэныгъэхэм ахагъэ-хъоным иамалышIоу яIэ хъугъэхэми зэлукIэм щатегушылагъэх. Къызэра-луагъэмкIэ, еджапIэхэм яматериальнэ-техническэ базэ гъэпытгъэным сомэ миллиардищым ехъу пэлуагъэхыагъ. Тызыхэт уахътэм диштэрэ еджэпIих кIэу республикэм кышгызылуахыгъ, кабинетхэм ащыкIэгъэ нэрылэгъу IэпыIэгъухэр, компьютерхэр кьафа-цэфыгъэх. УблэпIэ классхэм ащеджэ-рэ кIэлэцIыкIухэр ыпкIэ хэмылэу еджапIэм щагъагъэх.

КIэлэеджакIохэр анахь зыщыгу-шIуIыгъэхэр компьютерыр агъэфэ-дэным еджапIэхэм зызэращырагъэ-сэшшыщтыр ары. Джы нэс сабыишгъэ пэпчъ зы компьютермэ ялагъэр, джы кIэлэцIыкIу 27-рэм зы агъэфедэн алъэкIышт. Тапэрэ илээсхэм ялыты-гъэмэ, кIэлэеджакIохэр нахь охъта-бэрэ компьютерым кIэрысынхэу ыкIи зырагъэсэнэу амал яIэ хъугъэ. ЗэлукIэм зэрэщыхагъэунафыкIыгъэмкIэ, уры-сые шапхэхэм тапэкIэ анэсынхэу, сабий 20-м ателытагъэу компьютер зырыз — щыр яIэ хъунэу мэгугъэх.

Республикэм икIэлэегъаджэхэри чышIэ зэнэкъокIухэм ыкIи Урысые Федерацием илээсым кырыкIошI цызэхашгъэщхэм ахэлэжыиу гъу-хэлэ яI.

(Тикорр.).

НэгЛүбгьом итхэр зыгьэхъазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нүрбий.